

Suzana BODALE

ALTE ÎNSEMNĂRI DIN VECHIME

Apariția ultimului volum al *corpus*-ului consacrat însemnărilor de pe manuscrise și cărți vechi din Țara Moldovei este un eveniment cultural de excepție. Demersul întregitor al editării acestei categorii de izvoare este cu atât mai îmbucurător cu cât apariția celor patru tomuri s-a realizat într-un timp record, de aproximativ un an, deschizându-se, astfel, calea integrării acestor informații în cercetare.

Din punctul de vedere al tratării temei, volumul [*Însemnări de pe manuscrise și cărți vechi din Țara Moldovei*, Un corpus editat de I. Caproșu și E. Chiaburu, Iași, Casa Editorială Demiurg, vol. IV (1829-1859), 2009, 683 + XXIV p.] este alcătuit identic cu cele trei care îl preced, ceea ce oferă și un model de metodă de editare. Se remarcă aceeași durabilă colaborare cu doamna Elena Chiaburu, cercetător recunoscut în domeniul istoriei cărții, care a realizat tehnoredactarea și indicele materialului documentar. De asemenea, se redă, în succesiune cronologică, cvasi-totalitatea *Însemnărilor* cunoscute din fonduri românești sau străine și din publicațiile de până acum privitoare la Țara Moldovei, din perioada 1829-1859. Acestea sunt precedate de o *Bibliografie* și de lista cu *Siglele și prescurtările* folosite. Foarte folositor este și *Indicele general*, în cadrul căruia vocile au fost ordonate alfabetic, iar trimerurile s-au făcut la numărul paginii. Firește, normele de editare a textelor slavone și de întocmire a indicilor sunt similare celor adoptate la publicarea colecției *Documenta Romaniae Historica*, seria A, *Moldova*, iar regulile și principiile de transcriere a textelor chirilice sunt comune lucrării *Monumenta linguae dacoromanorum. Biblia 1688*, în cadrul căruia domnul I. Caproșu are o contribuție substanțială.

Mai mult, bogatul conținut al tomului dezvăluie un profesionalism excepțional, legat de preocuparea de a strânge astfel de informații timp de cinci decenii. Aspectul dezvăluie viziune, respect pentru izvoare, abilități de sinteză, calități dublate de pasiune și de o putere de muncă demne de invidiat, toate puse în slujba completării principalelor categorii de izvoare pentru istoria Moldovei. Impresionează numeroasele surse documentare folosite, grija cu care au fost culese și păstrate datele selectate, precum și acuratețea redării textelor, pentru care s-au făcut întotdeauna toate verificările necesare, s-au comparat variante și s-au respectat cu strictețe normele editării unor asemenea izvoare. Fiecărei însemnări, indiferent de mărimea ei, i s-a acordat aceeași atenție,

realizându-se o cercetare prealabilă, pe mai multe paliere, al transcrierii, al stabilirii cu o precizie cât mai mare a numelor sau a datei. Prin urmare, demersul surprinde nu doar prin dimensiuni, eclipsând toate studiile de acest gen de până acum, ci, mai ales, prin calitate. Astfel, ceea ce se va mai putea adăuga va fi legat doar de completări, având în vedere că nu toate manuscrisele și cărțile vechi sunt intrate în circuitul științific, și nu de schimbarea metodei de editare sau a conținuturilor deja ieșite de sub tipar.

Este de la sine înțeles că fiecare însemnare în parte este importantă pentru filologi, istorici, teologi, sociologi etc., că valoarea acestor informații crește odată cu coroborarea lor cu alte izvoare și cu introducerea în contexte mai largi, dar lucrarea este plăcută de citit și în sine. Disponibilitatea cronologică ajută la raportarea permanentă la evenimentele istorice importante, oferindu-ni-se șansa de a afla detalii sau nuanțe, încărcate de mentalitatea timpului sau de diferite stări afective. Întîlnim, așadar, referiri despre evenimente politice importante ale vremii, precum războaiele ruso-austro-turce, păcile încheiate, cutremure, evenimente personale importante, precum data și locul hirotonisirii, fapte din viața familiei, fericite, ca, de exemplu, căsătoria, dar și tragice, moartea unei rude, eventual cu descrierea bolii, a tratamentelor încercate etc. Foarte frecvente sunt relatările privitoare la proprietarul cărții, la blestemul apotropaic, la preț, la vânzarea-cumpărarea lor ș.a.m.d.

Volumul al IV-lea al lucrării mai-sus enunțate este și o sursă primară de cercetare pentru deceniile conturării limbii române moderne, dar și de analiză a diversificării titlurilor tipărite, a ponderii numărului de cărți laice, a raportului carte-proprietate al unei colectivități sau al unor persoane private. De asemenea, se poate evalua cu probitate, datorită numărului mare de însemnări adunate, circulația cărții moldovenești sau străine, în spațiul est-carpatic.

Este neîndoielnic că prezentul demers științific reprezintă una dintre cele mai importante ediții de documente publicate. De aceea, apariția editorială menționată este una de maxim interes pentru toți istoricii preocupați de dezvoltarea economică, socială, culturală, religioasă și politică a spațiului dintre Carpați și Nistru, întregindu-se, astfel, colecțiile de izvoare medievale existente pentru Țara Moldovei, alcătuite din cronici, documente diplomatice și însemnări ale călătorilor străini. Lîngă acestea, numeroasele inscripții așteaptă să vadă lumina tiparului.